

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Grzegorzczak

SSA del. do SN Jacek Błaszczak

Protokolant Anna Korzeniecka-Plewka

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Mieczysława Tabora,
w sprawie A. K.

skazanego z art. 62 ust. 1 ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 15 maja 2014 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego
od wyroku Sądu Rejonowego w O.

z dnia 18 września 2008 r.,

1. oddala kasację;

**2. wydatkami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb
Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w O., wyrokiem z dnia 18 września 2008 r., uwzględniając wniosek oskarżonego A. K. złożony w trybie art. 387 k.p.k., uznał go za winnego popełnienia czynu z art. 62 ust. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 64 § 1 k.k. polegającego na tym, że w dniu 6 czerwca 2008 r. w O. w mieszkaniu przy ul. S. 2 wbrew przepisom ustawy posiadał substancję psychotropową w postaci amfetaminy w ilości 18,036 grama, przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności,

będąc uprzednio skazany prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo podobne i za to, przyjmując za podstawę wymiaru kary art. 62 ust. 1 w/w ustawy wymierzył mu karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, na podstawie art. 71 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii orzekł umieszczenie oskarżonego w zamkniętym zakładzie opieki zdrowotnej realizującym program leczenia odwykowego dla osób uzależnionych od środków odurzających lub substancji psychotropowych, a na podstawie art. 70 ust. 2 ustawy przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodów rzeczowych.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez strony i uprawomocnił się bez postępowania odwoławczego w dniu 26 września 2008 r.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 18 września 2008 r., wniósł Prokurator Generalny w trybie art. 521 § 1 k.p.k. Zaskarżył on wyrok w całości, na korzyść A. K. Autor kasacji zarzucił „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa karnego procesowego, tj. art. 387 § 2 k.p.k., polegające na niezasadnym uwzględnieniu wniosku oskarżonego o wymierzenie mu kary pozbawienia wolności i orzeczenie na podstawie art. 71 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku - o przeciwdziałaniu narkomanii środka zabezpieczającego, bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, z rażącym naruszeniem prawa materialnego, tj. art. 93 k.k., uzależniającego orzeczenie tego środka zabezpieczającego od obligatoryjnego wysłuchania lekarzy psychiatrów oraz psychologa”. Prokurator Generalny w konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Prokuratora Generalnego nie mogła zostać uwzględniona.

Wprawdzie treść zaskarżonego wyroku nie pozostawia wątpliwości co do tego, że został on wydany z rażącym naruszeniem przepisu art. 93 k.k., jednakże uwzględnienie kasacji byłoby działaniem sprzecznym z oznaczonym przez Prokuratora Generalnego kierunkiem kasacji jako wniesionej na korzyść skazanego, a nadto wbrew ograniczeniom czasowym wynikającym z treści art. 524 § 3 k.p.k.

Oczywiście słusznie wskazuje skarżący, że z treści art. 93 k.k. jednoznacznie wynika, że przed orzeczeniem środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia sprawcy w zakładzie zamkniętym, sąd obligatoryjnie wysłuchuje lekarzy psychiatrów i psychologa, co oznacza obowiązek przeprowadzenia na rozprawie lub posiedzeniu dowodu z ustnej opinii biegłych tych specjalności. Przypomnieć należy, że przepis art.

93 k.k. zawierający w tej części normę procesową i mający charakter ogólnej normy gwarancyjnej, odnosi się do wszystkich środków zabezpieczających związanych z umieszczeniem sprawcy w zakładzie zamkniętym, a więc zarówno tych przewidzianych w rozdziale X Kodeksu karnego, jak i środków określonych w innych ustawach przewidujących odpowiedzialność karną (por. postanowienia SN: z dnia 15 marca 2000 r., V KKN 3/00, LEX nr 50996; z dnia 3 lipca 2003 r., II KK 138/03, LEX nr 151993). Norma art. 116 k.k. stanowi bowiem, że przepisy części ogólnej Kodeksu karnego stosuje się do innych ustaw przewidujących odpowiedzialność karną chyba, że ustawy te wyraźnie wyłączają ich zastosowanie, przy czym wyraźne wyłączenie powinno odbyć się poprzez stwierdzenie tego faktu *expressis verbis* w akcie prawnym, mającym zastosowanie w sprawie. Niewątpliwie do ustaw przewidujących odpowiedzialność karną należy ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j.: Dz. U. z 2012 r., nr 124, dalej u.p.n.), która w art. 74 wskazuje, że w zakresie środków zabezpieczających przewidzianych w tej ustawie, nie mają zastosowania jedynie art. 96 - 98 k.k. Wynika z tego, że przepis art. 93 k.k. stosuje się do leczniczego środka zabezpieczającego orzecanego na podstawie art. 71 ust. 3 u.p.n. **W razie skazania osoby uzależnionej za przestępstwo pozostające w związku z używaniem środka odurzającego lub substancji psychotropowej, na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, przed orzeczeniem umieszczenia takiej osoby w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego, wysłuchanie lekarzy psychiatrów oraz psychologa jest więc obligatoryjne.** Tego rodzaju środek zabezpieczający, który w istocie polega na faktycznym pozbawieniu wolności, może być bowiem orzekany tylko z zachowaniem wszelkich praw gwarancyjnych oskarżonego. Wprawdzie jego zastosowanie jest fakultatywne, a więc zależy od decyzji sądu dotyczącej celowości jego zastosowania w danym konkretnym przypadku, jednakże skutkuje w przypadku jego orzeczenia, przymusowym leczeniem w zamkniętym zakładzie i dlatego też o konieczności umieszczenia skazanego w takim zakładzie, przed wykonaniem kary pozbawienia wolności, winni się wypowiedzieć biegli, gdyż tylko oni mogą stwierdzić jaki jest charakter i stopień uzależnienia sprawcy przestępstwa, co ma znaczenie przy tego rodzaju sprawach.

Ma więc rację skarżący, że Sąd Rejonowy, stosując wobec A. K. środek zabezpieczający na podstawie art. 71 ust. 3 u.p.n., poprzez zaniechanie wysłuchania biegłych, dopuścił się rażącego naruszenia art. 93 k.k. W aktach sprawy znajdowała się wprawdzie opinia biegłych lekarzy psychiatrów dotycząca A., z której wynikało, że oskarżony nie jest chory psychicznie ani upośledzony umysłowo, a rozpoznano u niego

zespół uzależnienia spowodowany używaniem kilku substancji oraz osobowość dyssocjalną, jednakże była to opinia biegłych dotycząca stanu zdrowia psychicznego oskarżonego wydana w trybie art. 202 § 1 k.p.k. Biegli lekarze psychiatry oraz psycholog przesłuchani w trybie art. 93 k.k. winni byli się wypowiedzieć na odmienny temat: czy umieszczenie oskarżonego w zakładzie zamkniętym jest niezbędne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez niego przestępstwa związanego z jego uzależnieniem (por. postanowienie SN z dnia 1 czerwca 2006 r., III KK 49/06, LEX nr 186946).

Wskazane powyżej uchybienie mogło mieć istotny wpływ na treść zapadłego sprawie orzeczenia z uwagi między innymi na zaniechanie weryfikacji przesłanek do orzeczenia wobec skazanego tego środka zabezpieczającego. Jednakże w świetle okoliczności niniejszej sprawy, Sąd Najwyższy uznał, że uwzględnienie kasacji Prokuratora Generalnego wywołałoby niekorzystne skutki dla skazanego. Zaskarżonym wyrokiem orzeczono wobec A. K. środek zabezpieczający w postaci umieszczenia go w zamkniętym zakładzie opieki zdrowotnej. Normy gwarancyjne nie zostały wobec skazanego jednak naruszone. Nie można bowiem przy ocenie tej konkretnej sprawy pomijać tego, że to sam oskarżony, wskazując na swoje uzależnienie od heroiny i nadużywanie amfetaminy oraz kilkakrotne nieefektywne leczenie odwykowe, wniósł o orzeczenie wobec niego środka zabezpieczającego na podstawie art. 71 ust. 3 u.p.n. Zauważyć również należy, że mimo tego, iż orzeczony środek powinien być wykonywany w odpowiedni zakładzie opieki zdrowotnej, czyli w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego, to zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w O. z dnia 24 października 2008 r. skazany został umieszczony w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Stowarzyszenia Monar Ośrodek Rehabilitacyjno-Readaptacyjny w G. Ośrodek ten, choć zapewnia leczenie w trybie stacjonarnym, nie ma charakteru zakładu zamkniętego, w więc rygory tam panujące w zasadniczy sposób odbiegają od tych jakie panują w zakładach zamkniętych, w których wykonywane są środki zabezpieczające orzekane w oparciu o przepisy Kodeksu karnego, a które każdorazowo wskazywane są sądowi przez Komisję psychiatryczną działającą przy Ministrze Zdrowia zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 10 sierpnia 2004 r. w *sprawie wykazu zakładów psychiatrycznych i zakładów leczenia odwykowego przeznaczonych do wykonywania środków zabezpieczających oraz składu, trybu powoływania i zadań komisji psychiatrycznej do spraw środków zabezpieczających* (j.t.: Dz. U. z 2014 r., poz. 599). W rozporządzeniu tym przewidziano wyraźnie istnienie zakładów leczenia odwykowego przeznaczonych do wykonywania środków zabezpieczających związanych

z umieszczeniem w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego, a w załączniku nr 4 do rozporządzenia zawarta jest lista takich zakładów. Natomiast wydane przez tego samego ministra zdrowia rozporządzenie z dnia 1 grudnia 2006 r. w *sprawie szczegółowych warunków i trybu postępowania w przedmiocie leczenia lub rehabilitacji osób uzależnionych, skazanych za przestępstwa pozostające w związku z używaniem środków odurzających lub substancji psychotropowych* (Dz. U. nr 239, poz. 1738), zawiera stosowne regulacje wykonawcze do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, które oparte są jednak na całkowicie odmiennych zasadach. Rozporządzenie to odwołuje się po prostu do pojęcia zakładu opieki zdrowotnej prowadzącego leczenie lub rehabilitację osób uzależnionych, który określa mianem zakładu (§ 1 ust. 2). Zgodnie natomiast z § 8 ust. 1 leczenie lub rehabilitacja osób uzależnionych, skazanych za przestępstwa pozostające w związku z używaniem środków odurzających lub substancji psychotropowych na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, prowadzone są w zakładzie wskazanym w orzeczeniu sądu. W przeciwieństwie jednak do wcześniej wskazanego rozporządzenia z dnia 10 sierpnia 2004 r, brak jest jakiegokolwiek wykazu takich zakładów oraz jakichkolwiek regulacji dotyczących stopnia zabezpieczenia wymaganego od tych zakładów. Rozporządzenie wręcz nie przewiduje w ogóle istnienia zamkniętych zakładów opieki zdrowotnej dla osób uzależnionych od środków odurzających lub substancji psychotropowych, co jest wynikiem tego, że pojęciem takim nie posługuje się ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Konsekwencją tego wszystkiego jest to, że w Polsce brak jest zamkniętych zakładów opieki zdrowotnej dla osób uzależnionych od środków odurzających lub substancji psychotropowych, w których można by wykonywać środek zabezpieczający, o którym mowa w art. 71 ust. 3 u.p.n. (por. K. Łucarz, A. Muszyńska, *Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz*, Warszawa 2008, str. 592; K. Krajewski w: *System Prawa Karnego, Tom 7, Środki zabezpieczające*, pod. red. L. Paprzyckiego, str. 287-288).

Powyższe wskazuje, że uwzględnienia kasacji i uchylene zaskarżonego wyroku tylko w celu wysłuchania biegłych w trybie art. 93 k.k. byłoby niekorzystne dla skazanego. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy, możliwe że w ogóle nie doszłoby do orzeczenia środka zabezpieczającego, a wówczas skazany w całości odbywałby karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym, lub też środek karny i tak nie mógłby zostać wykonany we właściwym zakładzie z powodów powyżej wskazanych. Zauważyć natomiast należy, że pomimo tego, iż wobec skazanego środek zabezpieczający był wykonywany w warunkach zasadniczo lepszych niż te w jakich powinien być wykonywany w zakładzie

zamkniętym, w którym istnieją warunki zbliżone do pozbawienia wolności, to okres pobytu od 18 lutego 2009 r. do dnia 13 maja 2009 r. w Ośrodku w G. został mu zaliczony na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności, której wykonanie Sąd nakazał. Istnieją natomiast poważne wątpliwości co do możliwości, w przypadku ponownego rozpoznania sprawy, zaliczenia na poczet orzeczonej kary okresu pobytu w Ośrodku, jako niespełniającego kryterium pozbawienia wolności w rozumieniu art. 63 § 1 k.k. W tym miejscu należy jedynie wskazać, że Sąd Rejonowy w podstawie prawnej tego rozstrzygnięcia błędnie powołał się na art. 96 § 4 k.k., który jak powyżej wskazano nie ma zastosowania w przypadku orzeczonego środka zabezpieczającego na podstawie art. 71 ust. 3 u.p.n., zamiast odwołać się do art. 63 § 1 k.k.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy zdecydował o oddaleniu kasacji jako niezasadnej i w oparciu o przepis art. 638 k.p.k. obciążył Skarb Państwa wydatkami postępowania kasacyjnego.